
I. Definiția sacrului

Mihai Nistor

În orice experiență umană se decantează, în timp, noțiuni sau categorii cu care operează facultățile cognitive. Un asemenea concept fundamental îl constituie *sacrul*, pentru marea diversitate a formelor vieții sau experienței “religioase”, atât în plan individual cât și cel comunitar. Termenul “religioase” este luat în ghilimele întrucât valoarea lui semantică nu se reduce doar la perioada istorică marcată de apariția religiei ca formă de cultură structurată pe elemente culturale instituționalizate. Mircea Eliade observă în acest sens:

“Imitarea unor modele transumane constituie una din primele caracteristici ale vieții religioase, o caracteristică esențială structurală, independentă de cultura și epoca în care apare. La nivelurile cele mai arhaice de cultură, *a trăi ca ființă umană* este de la sine un *act religios*, căci hrana, viața sexuală și munca au valoare sacramentală. Altfel spus, a fi – sau, mai degrabă, a deveni om – înseamnă a fi <religios>”.(4, 6)

Efortul de a defini sau circumscrie sacrul în parametri conceptuali întâmpină serioase dificultăți, întrucât această operație presupune cercetarea unui mare număr de “sacralități” de fapt sacre, a căror diversitate este deconcertantă: mituri, rituri, simboluri, plante, animale, locuri sacre, oameni consacrați, cosmologii etc., fiecare categorie având morfologia sa proprie de o impresionantă varietate. La acestea se adaugă și dificultăți de ordin metodologic, datorită eterogenității documentelor despre înfățișările sacrului, generând un domeniu de necuprins, datorită acumulării acestor documente timp de milenii. Pe baza acestor izvoare, religiologii și hermeneuții trebuie să reconstituie *istoria* principalelor hierofanii (mit, ritual, zeitate, cult) și să facă accesibilă *modalitatea sacrului* revelat de ele. Multiplicitatea hierofaniilor, binaritatea sacrului, revalorizarea și creșterea gradului de complexitate a fenomenului religios incipient sunt, în ultimă instanță, epifanii ale *realităților ultime*, fapte sau acte fundamentale inerente conștiinței primordiale care îi permit omului să se apropie de real, să se integreze plenar și eficient în ordinea naturală sau socială.

*cum este posibilă
experiența
religioasă*

De aceea, vom aduce în discuție numai opinia unor autori reprezentativi prin competența și recunoașterea contribuției lor în domeniul hermeneuticii, istoriei și filosofiei contemporane a religiei. În celebra sa carte, *Das Heilige, über das Irrationale in der Idee des Göttlichen und sein Verhältnis zum Rationalen*, 1917 (trad. rom. *Sacrul. Despre elementul irațional din*

ideea divinului și despre relația lui cu raționalul, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1996), Rudolf Otto, în bună tradiție germană, cercetează mai întâi *cum este posibilă experiența religioasă*. Și nu întâmplător supune unui examen, “criticist” modul de cunoaștere prin *percepții* și prin *intuiții sintetice* pe care le efectuează intelectul cu ajutorul categoriilor, întrucât, la Im.Kant “orice cunoaștere a noastră începe cu experiența, aceasta nu înseamnă totuși că ea provine întreagă din experiență. Căci s-ar putea prea bine ca tocmai cunoașterea noastră prin experiență să fie un compositum de ceea ce primim noi prin impresii și ceea ce facultatea noastră proprie de cunoaștere produce din ea însăși”.⁶

Astfel, Rudolf Otto descoperă *numinos*-ul, elementul viu din toate religiile căruia îi vor corespunde biblicul *quadosh* și recentele *hagios*, *sanctus* – mai precis – *sacer*. Heinrich Rickert în *Cuvânt înainte* la prima ediție a *Das Heilige* remarcă deosebita contribuție filosofică și nu “psihologică” a lui Otto, deoarece prin *numinos* nu este evidențiat actul psihic, ci *obiectul* său sacru. *Sacru* sau *numinosul* în viziunea teologului și filosofului german este complet inaccesibil înțelegerii conceptuale, el fiind un *arreton* adică ceva inefabil și, de aceea, trezește *mysterium tremendum* – sentimentul tainei înfricoșătoare, care poartă semnele *fascinantului* și *colosalului*:

“Sacru, în sensul deplin al cuvântului, este deci pentru noi o categorie compusă. Componentele ei sunt, pe de o parte, elementele ei raționale, și pe de alta, elementele ei iraționale. Privită în fiecare din aceste două componente ale ei, ea este o categorie *pur a priori*”⁷

Desigur, aportul cel mai de preț în elaborarea teoriei contemporane despre sacru l-a avut Mircea Eliade. Acesta este motivul pentru care *fenomenologia sacrului* va fi, prioritar, de orientare eliadescă, adică o hermeneutică fenomenologică a sacrului.